

A. J. Greimo semiotika teksto ir juslinės patirties analizės kryžkelėje

NIJOLĖ KERŠYTĖ

Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Dabartinės filosofijos skyrius, Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius

El. paštas: nijolius@takas.lt

Struktūralizmas dažnai priešinamas fenomenologijai. Šioji esą aprašanti žmogiškąją patirtį, o struktūralistus tedomina kalbinės, tekstinės struktūros. A. J. Greimo semiotikai pripažįstamas išimties statusas, nors kartu tvirtinama, kad su fenomenologija ji suartėjo tik jo kūrybinės veiklos pabaigoje, kartu su knyga *Apie netobulumą*.

Šiame straipsnyje bus siekiama parodyti, kad A. J. Greimas nuo pat pradžių domėjosi juslinės patirties analize, jau 1968 metais svarstydamas apie natūraliojo pasaulio semiotikos sąlygas. Tačiau, kita vertus, knygoje *Apie netobulumą* aprašomas juslinis subjekto santykis su pasaulio objektais nevisiškai atitinka fenomenologinę sampratą, skirtingai nei buvo tvirtinama iki šiol. Jis vis dar veikiamas ankstesnės naratyvinės semiotikos įsteigto subjekto ir objekto santykių modelio, kuris iš esmės pajungtas logocentrinei spekuliatyvaus mąstymo logikai.

Siekiant pagrįsti šį teiginį, bus svarstoma, kokią „ontologiją“ arba kokią subjekto santykio su pasaulio objektais ir su kitais subjektais sampratą, diktuoja naratyvinė gramatika. A. J. Greimo semiotikoje aprašomas naratyvinių struktūrų pasaulis išskyla kaip *logocentrinis*: viena vertus, *ekonominis* (grįstas kartojimosi ir grįžimo į tą patį principu), kita vertus, vien *kognityvinis*. Subjekto naratyvinėje programoje jo santykis su objektu aprašomas turėjimo-įsavinimo („ekonominėmis“) sąvokomis, o santykis su kitu subjektu (lėmėju ar adresantu) – pažinimo ar galios sąvokomis. Pats veiksmo ar būsenos subjektas apibrėžiamas tik *modalinės kompetencijos* (žinojimo, galėjimo, norėjimo, privalėjimo) ir *tematinio vaidmens* (schematizuotos, užprogramuotos elgsenos) kategorijomis.

Knygoje *Apie netobulumą* subjektas ir objektas aprašomi kaip jusliški, kūniški būviai su savitu buvimo būdu. Vis dėlto subjekto santykis su objektu vis dar nusakomas naratyvinėje gramatikoje įvesta *konjunkcijos* sąvoka, iš esmės pajungta *turėjimo* ir *galios* logikai. Estezės akimirkos pateikiamos kaip netiesioginė subjekto ir objekto kova, kaip galių žaismas, kurio galutinis tikslas – visiškas susiliejimas, subjekto išnykimas.

Merleau-Ponty suvokimo fenomenologijoje kaip tik priešinamasi tokiai bergsoniškai subjekto ir objekto santykio sampratai. Prancūzų fenomenologas siūlo kalbėti ne apie subjekto ir objekto *susiliejimą*, bet apie kiekvieno jų buvimo būdą *atitikimą*, *sambūvį* juslinėje patirtyje.

Raktažodžiai: semiotika, struktūralizmas, fenomenologija, logocentrizmas, subjektas, objektas, juslinis suvokimas, estezė

ĮVADAS

Straipsnyje siekiama sugriauti mitą apie semiotiką kaip lingvistinę teoriją, apsiribojančią tekstų analize. Iš pradžių bus parodyta, kad A. J. Greimo semiotika nuo pat savo atsiradimo pradžios kūrėsi kaip prasmės teorija, siekianti apimti ne tik žodinę, bet ir nežodinę raišką turinčius reikšminius darinius (pvz., paveikslus, erdves, kūną). Šalia naratyvinės gramatikos pamažu

buvo kuriama juslinio pasaulio ar jusliškumo semiotika. Ši semiotikos pakraipa struktūrinei analizei leido suartėti su fenomenologine analize. Remiantis šiais istoriniais, dažnai sąmoningai ignoruojamais faktais, toliau bus svarstoma, kokios prielaidos leidžia suartėti šioms iki tol tarpusavyje priešintoms analizės perspektyvoms. Toliau, aptariant Greimo darbą *Apie netobulumą*, bus siekiama sugriauti dar vieną, šį kartą tarp pačių semiotikų paplitusį mitą, esą ši knyga žymi lūžį Greimo kūryboje, joje kone išsižadama ankstesnio semiotinio metodo ir fenomenologiniu būdu imamasi aprašinėti juslinę patirtį. Bus parodyta, kad šioje knygoje iš tiesų veikia dvi aprašymo strategijos ir „logikos“: viena vertus, fenomenologinė, kita vertus, spekuliatyvioji, „logocentrinė“, ateinanti iš naratyvinės gramatikos.

I.

Tradiciškai struktūralistinis mąstymas buvo priešpriešinamas fenomenologiniam mąstymui. Tačiau A. J. Greimo semiotikai daroma išimtis: jos ryšys su fenomenologija tapo jau pripažintu dalyku bent jau tuose sluoksniuose, kuriuose ši semiotika bent kiek žinoma. Tiesa, paprastai tvirtinama, kad fenomenologinė problematika Greimui tapo aktuali tik jo kūrybinės veiklos pabaigoje, jam rašant knygą *Apie netobulumą* (tai buvo paskutinė Greimo knyga, pasirodžiusi likus penkeriems metams iki jo mirties). Šios „versijos“ šalininkai palaiko „mitą“ apie „du Greimus“: „pirmasis“ Greimas esą domėjosi vien tekstais ir skelbė, kad „anapus teksto nėra išganymo“ (panašiai kaip kitos struktūralizmo tradicijos kūrėjas Jacques'as Derrida, pakrikštytas „poststruktūralisto“ ir pasikrikštijęs „dekonstrukcionisto“ vardu skelbė, esą „Nėra nieko anapus, už teksto“ ar „Nėra nieko, kas būtų už teksto“ – „*Il n'y a pas hors texte*“), o „antrasis“ Greimas į gyvenimo pabaigą pagaliau susidomėjo „pačiu gyvenimu“, „pačia tikrove“ ir ėmėsi nagrinėti juslinį žmogaus santykį su pasaulio daiktais (įdomu, kad minėtojo dekonstrukcionisto intelektualiniame kelyje kai kurie jo tyrinėtojai išvelgia panašų „atsivertimą“)¹.

Šitaip Greimo kūryba dar visai neseniai buvo suvokiama Lietuvoje, o daug kas taip ją veikiausiai suvokia iki šiol: semiotika esanti grynai spekuliatyvi, tekstinėmis konstrukcijomis užsiimanti teorija, kuri priešpriešinama fenomenologijai, ieškančiai prasmės patirtyje. Tačiau su nuostaba tenka konstatuoti, kad panašios nuostatos laikosi net ir kai kurie tyrinėtojai Prancūzijoje, net ir tie, kurie būtent nagrinėja Greimo semiotikos ryšį su fenomenologija. Antai Driss Ablali straipsnyje „Semiotika ir fenomenologija“ (Ablali 2004) fenomenologijos pėdsakai fiksuojami pirmojoje Greimo knygoje *Struktūrinė semantika*, kur pats jos autorius užsimena apie Merleau-Ponty (Greimas 1966; Greimas 2005: 35), o vėliau jie aptinkami jau tik paskutinėje jo knygoje *Apie netobulumą* (Greimas 1987; Greimas 1991), kur autorius šį kartą daro užuominą į kitą fenomenologą – Husserlį. Taigi šio straipsnio autorius ne tik palaiko „mitą“, kad iki paskutinės knygos Greimo semiotikoje nebuvo jokio ryšio su fenomenologija (išskyrus tą nedidelę užuominą į Merleau-Ponty *Struktūrinėje semantikoje*). Negana to, tvirtinama, kad Greimo semiotika iki tol buvo vien teksto semiotika. Tokia Greimo semiotikos interpretacija stebina ne tik savo paviršutiniškumu (čia laikomasi nuostatos, kad ten, kur Greimas nemini jokio fenomenologo vardo, ten nėra ir jokio ryšio su fenomenologija), bet ir paprasčiausiu Greimo bibliografinių šaltinių neišmanymu.

¹ Kokio nors kūrėjo veiklos skaidymas į du etapus yra gana įprastas reiškinys, tačiau įdomu pastebėti, kad (post)struktūralistinio mąstymo atstovų (Greimo, Derrida) atveju antrasis jų veiklos etapas suvokiamas nelyginant „atsivertimas“, „tikrojo tikėjimo“ priėmimas, sugrįžimas prie tikrų dalykų, tiesos, gyvenimo, tarsi visa ankstesnė jų veikla būtų kažin kokia nežmogiška ar antžmogiška, paprastiems mirtingiesiems nesuprantama, todėl mažai ką bendra turinti su gyvenimu, su kasdiene patirtimi.

Ši mitą nesunkiai galima sugriauti pateikus tiek paties Greimo bibliografiją, tiek visos jo semiotinės mokyklos darbų sąrašą (kai kalbama apie Greimo semiotiką, dažnai pamirštama, jog už šio pavadinimo slepiasi grupės žmonių, į semiotiką atėjusių iš labai skirtingų sričių ir ją naudojusį skirtingose srityse, darbai). Čia nekalbėsiu apie visą Greimo semiotinę mokyklą, apsiribosiu vien paties Greimo darbais. Paminėsiu keletą Greimo straipsnių, kurie buvo parašyti prieš 10–20 metų iki žymiosios jo knygos *Apie netobulumą* (beveik visi jie yra išversti į lietuvių kalbą).

1968 metais, taigi praėjus vos dvejiems metams nuo pirmosios knygos *Struktūrinė semantika*, Greimas rašo straipsnį iškalbingu pavadinimu „Natūraliojo pasaulio semiotikos sąlygos“ (Greimas 1989). Tiesa, straipsnio pavadinimas kiek platesnis nei jame nagrinėjama tema. Straipsnis rašytas žurnalo *Langage* numeriui, skirtam gestų kalbai. Tik iš pradžių Greimas svarsto apie tai, kaip galima „natūraliojo pasaulio“, kitaip sakant, ne dirbtinio, ne sukonstruoto, ne žodinio, o būtent „natūraliojo“, gamtinio pasaulio semiotika. Šie svarstymai – tai pirmieji bandymai padėti pagrindus tam, kas vėliau bus pavadinta jusline semiotika. Čia Greimui jie reikalingi tam, kad jis galėtų pereiti prie žmogiško kūno, kuris ir yra gestų šaltinis bei kūrėjas, semiotikos. Tad iš esmės straipsnis skirtas gestikuliuojančiam kūnui. Nesileisdama į jo aptarimą, iškelsiu tik kelias mano temai svarbias šio straipsnio mintis. Kitaip nei kiti kalbininkai, Greimas ryžtasi analizuoti ne vien komunikuojantį kūną, t. y. tokį, kuris naudojamas kaip priemonė kokiai nors informacijai perduoti (tarkime, sankryžoje eismą reguliuojančio policininko gestikuliacija), jis imasi analizuoti įvairiausių kūniškus gestus. Tiesa, darydamas perskyrą tarp praktiškai veikiančio kūno (jis tai vadina „gestine praxis“) ir komunikuojančio kūno, jis vis dėlto daugiausia dėmesio skiria pastarajam. Tačiau analizuodamas kūniškos komunikacijos specifika, Greimas prieina išvadą, kad kūniškų gestų sistema yra ne lingvistinė, bet simbolinė sistema. Greimas nuolat lygina natūraliąsias (žodines) kalbas su kūno kalba, tačiau jis parodo, kad lingvistiniai modeliai šioje srityje tinka tik iš dalies. Tuo būdu šis straipsnis liudija ne tik jo siekį nagrinėti ne vien žodinius tekstus, bet ir siekį išsiveržti iš žodinės kalbos semiotikos ir, sekant Saussure'o kvietimu, mėginti kurti bendresnę reikšmės teoriją, neapsiribojančia vien lingvistiniais ženklais.

Kiti straipsniai buvo rašyti kaip grupinio kolektyvinio darbo apibendrinimas. Vienas jų – „Topologinės semiotikos link“ (Greimas 1976; Greimas 1979) buvo skirtas erdvės analizei², kitas – „Figūratyvinė semiotika ir plastinė semiotika“ (Greimas 1984) apibendrina figūratyvinės ir abstrakčios dailės analizes³.

Trumpai sustosiu ties straipsniu „Topologinės semiotikos link“. Šiame straipsnyje Greimas, sekdamas Hjelmselevu (o šis, be abejo, seka Aristotelium), vadovaujasi klasikine perskyra tarp materijos (substancijos) ir formos. Semiotika gali nagrinėti ne materiją pačią savaime,

² Šis straipsnis rašytas 1972 m., bet pirmą kartą spausdintas A. J. Greimo knygoje *Sémiotique et sciences sociales* (Greimas 1976), vėliau straipsnių rinkinyje *Sémiotique de l'espace* (1979). Straipsnis beveik išverstas lietuvių semiotiko Kęstučio Nastopkos ir laukia savo pasirodymo žurnale „Baltos lankos“.

³ Šio straipsnio likimas, kaip rašo semiotikas Ericas Landowskis lietuviško jo vertimo pratarinėje, ypač patinus. „Parašytas 1978 metais, jis buvo išspausdintas tik po šešerių metų Paryžiuje Greimo įkurtos ir vadovaujamos tyrėjų grupės žurnale *Actes Sémiotiques*. Paskui, skirtingai nuo daugelio kitų jo teorinių tekstų, iš pradžių dažniausiai taip pat išspausdintų sunkiai prieinamuose periodiniuose leidiniuose, bet vėliau įtrauktų į straipsnių rinkinius, pasklidusius daug plačiau (tokius kaip *Semiotika ir socialiniai mokslai* arba *Apie prasmę*), „Figūratyvinės semiotikos ir plastinės semiotikos“ teksto šandien praktiškai net Prancūzijoje nebeįmanoma rasti. Paradoksalu, bet nepaisant to, jis padarė ir tebedaro didelę įtaką“ (Landowskis 2006: 67).

bet tik įformintą materiją, nes forma tolydžioje materijoje įveda netolydumus, jos dėka tolydi masė įgauna pavidalus, o tai leidžia atsirasti perskyroms, skirtumams. Tad klodamas erdvės semiotikos pamatus, Greimas pradeda nuo priešpriešos /plotas (neįforminta tolydi erdvinė materija) vs *erdvė* (įforminta, netolydi, padalinta, suskaidyta erdvė) / (*étendu* vs *espace*). Šią priešpriešą dar būtų galima pervadinti taip: /fizinė (bereikšmė) erdvė vs žmogiška (kažką reiškianti) erdvė /.

Ten, kur atsiranda netolydumai, perskyros, skirtumai, susidaro minimalios sąlygos reikšmės gimimui, mat dar nuo Saussure'o laikų struktūralistai laikosi požiūrio, kad reikšmė atsiranda ten, kur yra skirtumai: „[...] suvokti kokią nors vietą – tai nustatyti jos santykį su kita vieta, apibrėžti ją per santykį su tuo, kas ji nėra“ (Greimas 1976: 130). Panašiai kokio nors objekto mąstymą nusako jau ir Hegelis – per neigimo santykį: pasakyti, kas daiktas yra, tai apibrėžti jį to, kas jis nėra, atžvilgiu. Tačiau Greimas įveda dar ir kitą perskyrą: tarp to, kas daiktas (objektas) yra, ir to, ką jis reiškia (Greimas 1976: 130). Pirmuoju atveju erdvė, kaip tyrinėjimo objektas, tampa matematinės topologijos mokslinė forma, antruoju – semiotinės topologijos reikšmine forma.

Erdvė, kaip reikšminė forma, traktuojant semiotiškai, nėra daiktas savyje, erdvė pati savaime. Ji yra signifikantas, t. y. tokia juslinė išraiška, kuri žymi kažką kita nei ji pati, t. y. kažką kita nei erdvė. Ji žymi signifikatą, t. y. protu suvokiamą turinį, kuris bendriausia prasme yra žmogiškas pasaulis. Tad erdvė, kaip reikšminė forma, savo išraiškomis priklauso fiziniam, gamtiniam, jusliniam pasauliui, o savo turiniais – dvasiniam, kultūriniam, protu suvokiam, socialiniam pasauliui. Galimybė erdvę skaidyti į išraišką ir turinį (signifikantą ir signifikatą) leidžia ją suvokti kaip kalbą. Lygindamas žodinę kalbą [*langue*] su erdvės kalba [*langage*], Greimas daro prielaidą, kad kaip žodinė kalba leidžia kalbėti apie ką kita nei garsus, taip ir erdvės kalba leidžia kalbėti apie ką kita nei erdves. Apie ką gi kalba erdvinės kalbos? Ogi apie žmogiškos patirties pasaulį, apie žmogiškus santykius.

Šioje vietoje semiotika suartėja su fenomenologine mąstymo tradicija. Semiotikoje loginės priešpriešos, sudarančios minimalias reikšmės atsiradimo sąlygas, nėra grynos teorinės spekuliatyvaus proto konstrukcijos. Jos suponuoja žmogišką patirtį, jo kūnišką buvimą pasaulyje: tarp daiktų ir tarp kitų žmonių. Vadinasi, formos ir skirtumo principas Greimo semiotikai nėra pakankamas. Tam, kad atsirastų reikšmė, reikalingas dar ir erdvinės formas bei jų skirtumus suvokiantis žmogiškas žvilgsnis, kuris savo ruožtu save suvoktų ne kaip grynąjį protą, „absoliučią dvasią“ (Hegelio perspektyva), o kaip įkūnytą dvasią, lokalizuotą kūniškumą (Merleau-Ponty perspektyva). Greimo žodžiais tariant, erdvės reikšmių tyrinėtojas turi suvokti, kad jis kalba apie erdvę, kuriai pats priklauso (Greimas 1976: 131).

Taigi topologinė (erdvės) semiotika yra ne gamtos (fizikos) ir ne logikos (matematikos), o socialinis mokslas. Ji užsiima erdvinių kalbų aprašymu, kūrimu ir interpretavimu (Greimas 1976: 131). Jos pasirinktoje perspektyvoje „erdvės kalba visų pirma pasirodo kaip kalba, per kurią visuomenė pati sau suteikia reikšmę“ (Greimas 1976: 131). Tai reiškia, kad erdvės kalba – tai jau iš karto (ar kartu) ir socialinė kalba. Erdvinės kategorijos savaime suponuoja socialines kategorijas, nes erdvinės išraiškos (signifikantai) susijusios su kultūriniais, socialiniais turiniais (signifikatais). Tai leidžia topologinę semiotiką sieti su sociosemiotika.

Aptartuose straipsniuose Greimas nemini nė vieno fenomenologo pavardės, bet iš jo svarstymų aiškėja ne tik struktūralistinės, bet ir fenomenologinės prielaidos. Be to, šie trys straipsniai rodo, kad Greimas, kaip, beje, ir jo draugas Roland'as Barthes'as, iš pat pradžių mėgino įgyvendinti Saussure'o užduotą bendrosios semiologijos projektą. Todėl šalia studijų, skirtų žodiniams tekstams, literatūrai, jis rašė nelingvistiniams reikšminiams dariniams (gestikuliuojantis kūnas,

erdvė ar paveikslas) skirtus darbus. Taigi, knyga *Apie netobulumą* nebuvo joks naujas kokybinis šuolis ar lūžis Greimo kūryboje. Nuo ankstesnių prancūzų kalba rašytų darbų knyga *Apie netobulumą* skiriasi ne tiek savo tematika (jusliškumo problema), kiek stilistika (ne giežtas mokslinis, bet laisvas eseistinis stilius). Bet net ir šioji nėra visiškai netikėta Greimo kūryboje, ji artima jo lietuviškai rašytiems eseistinio pobūdžio tekstams apie literatūrą.

II.

Jeigu vis dėlto ir būtų galima kalbėti apie du Greimus, tai tarp jų, mano manymu, yra ne chronologinės sekos, bet vienaikiškumo santykis. Laikyčiausi pozicijos, artimos Landowskio interpretacijai, pagal kurią nėra dviejų Greimų, bet yra vienas susidvejinęs Greimas (Landowski 1997). Be to, jeigu ir esama dviejų Greimų, tai jie skiriasi ne domėjimosi objektais (vienas jų būtų tekstai, o kitas – „pati tikrovė“, juslinė patirtis), o samprotavimo prielaidomis ir būdais. Tuos du samprotavimo būdus pavadinčiau dviem mąstymo paradigmomis, dviem „logikomis“.

Pirmąją iš šių mąstymo paradigimų ar „logikų“ pavadinau *logocentrine*. Šį apibūdinimą skolinuosi iš kito tariamai susidvejinusio mąstytojo, minėto šio straipsnio pradžioje – Derrida. Logocentrinium mąstymu vadinamas iš esmės dualistinis mąstymas, kuris įveda hierarchinį santykį tarp sąmonės ir kūno, proto ir jausmo, vidaus ir išorės, originalo ir kopijos, esaties ir reprezentacijos, vienio ir daugio ir t. t., ir šiame hierarchiniame santykiuje siekia į „centrą“ iškelti viską, kas susiję su logosu, racionalumu, sąmone, vidujybe, subjekto savastimi, tapatybe, ir į žemesnį rangą išstumti, marginalizuoti, paskelbti atsitiktiniu, nebūtinu ar dirbtiniu viską, kas susiję su kūniškumu, jusliškumu, išorybe, svetimybe, kitybe. Taigi tai absoliutaus proto, absoliučios dvasios, vienio ir tapatybės mąstymas, todėl Derrida jį ir vadina logocentrinium. Galima būtų jį pavadinti spekuliatyviu, arba gryno suvokiamumo protu mąstymu. Šį mąstymą Derrida apibūdina ir kaip „ekonomini“, atkreipdamas dėmesį į žodžio „ekonomija“ etimologiją: *oikos nomos* (gr.) – „namų valdymas, administravimas“. Ekonominis šio mąstymo principas reiškiasi tuo, kad bet kokios subjekto, nuosavybės turėtojo išlaidos, pastangos, energijos išievojimai turi sugrįžti atgal, į „savo namus“ užmokesčio, naudos, kompensacijos ar atpildo pavidalu. Bet kokia sąveika pagal šį principą reiškiasi taip, kad subjektas išeina iš savęs link kito (objekto ar subjekto) vien tam, kad įsavinęs, absorbavęs kitą, per pažinimą ar vartojimą pavertęs jį savastimi, nuosavybe, galėtų sugrįžti atgal į save. Laikinėje plotmėje ekonominis principas reiškiasi kaip cikliškumas, arba amžinas sugrįžimas, kaip pasikartojamumas ir grįžtamumas.

Šiai logocentrinio mąstymo paradigmai priklauso ne vien Derrida ir Levino kritikuotas metafizinis Vakarų mąstymas (pradedant Platonu, baigiant Hegeliu). Toliau norėčiau parodyti, kad jam lygiai taip pat priklauso ir „naratyvinis mąstymas“, kurį mes aptinkame naratyvinės semiotikos analizuojamuose klasikiniuose pasakojimuose.

Vienas didžiausių Greimo semiotikos projektų buvo atrasti universalios naratyvinės struktūros, esančios iki bet kokio konkretaus kalbėtojo ir iki bet kokio konkretaus diskurso, tačiau pasireiškiančios būtent konkrečiais reikšminiais diskursais ir realiai egzistuojančios tik juose. Šias struktūras ir siekė susisteminti Greimo kuriama naratyvinė gramatika. Jos tikslas – aprašyti veiksmus, sąveikas kaip prasmės radimosi lauką.

Greimas kūrė naratyvinę gramatiką kaip ideologiškai neutralų metodologinių instrumentų rinkinį. Tačiau juo aprašomas naratyvinis universumas nėra neutralus. Pagal naratyvinę semiotiką bet kokio pasakojimo pagrindą sudaro veiksmas, sąveika, kurios metu subjektai keičiasi vertės objektais. Naratyvinės semiotikos pateikiama subjekto ir objekto samprata, taip

pat subjekto santykio su objektais ir su kitais subjektais samprata nėra neutrali, ji suponuoja tam tikrą „ontologiją“ ar pasaulio suvokimą. Pamėginsiu ją išryškinti.

Subjekto samprata. Kaip pažymi Barthes'as, „struktūrinė analizė, vengdama personažą apibrėžti psichologiniais terminais, stengėsi [...] jį apibrėžti ne kaip 'būtybę', bet kaip 'dalyvį'“ (Barthes 1977: 34). Kitaip sakant, veikėjas (atlikėjas) apibrėžiamas pagal tai, kokį vaidmenį jis atlieka pasakojime: „[...] veikėjas apibrėžiamas pagal jo dalyvavimą veiksmų sferoje, o tos sferos yra negausios, tipiškos, klasifikuojamos“ (Barthes 1977: 35). Veikėjo vaidmuo turi sintaksinę ir semantinę apibrėžtį. Pagal tai jam priskiriami du vaidmenys: aktantinis vaidmuo (jis priklauso abstraktesniam naratyvinės sintaksės lygmeniui) ir tematinis vaidmuo (jis priklauso figūratyviniam-diskursyviniam lygmeniui). Veikėjas įgauna subjekto-aktanto vaidmenį tuomet, kai reiškiasi kaip aktyvi instancija, manipuliuojanti objektais arba paklūstanti kitam aktantui – adresantui (lėmėjui), kuris jį paskatina veikti, suteikia verčių sistemą ir vertina jo atliktus veiksmus. Jis apibūdinamas modalinėmis kategorijomis (norėti, galėti, privalėti, žinoti). Aktantinės sintaksės lygmenyje subjektas neturi jokių kūniškų apibrėžčių, leidžiančių jį nusakyti kaip juslinę būtybę, jis yra nelyginant grynoji dvasia ar sąmonė. Kūniškumo-jusliškumo momentas atsiranda kitame, figūratyviame-diskursyviame lygmenyje. Tačiau klasikinėje naratyvinėje semiotikoje šis lygmuo buvo suvokiamas vien kaip temų ir motyvų rinkinys. Jame veikėjui buvo priskiriamas tematinis vaidmuo, kuris numatė schematizuotą, užprogramuotą elgseną (pvz., karaliaus tematinis vaidmuo – valdymas, modalinė kompetencija – galėjimas veikti, t. y. valdyti; žvejo tematinis vaidmuo – žvejotimas, modalinė kompetencija – mokėjimas veikti, t. y. žvejoti). Tad naratyvinis subjektas apibrėžiamas vien kognityvinėmis kategorijomis. Atitinkamai jo santykis su kitu subjektu (lėmėju ar adresantu) aprašomas vien pažinimo ar galios sąvokomis. Tarkime, žodinė komunikacija suvokiama kaip intersubjektinis apsikeitimas kognityvinės vertės objektu, kaip tam tikro turinio (žinojimo arba informacijos) perdavimas. Struktūriškai toks kognityvinis veikimas primena pragmatinį: tai vienpusis hierarchinis ryšys tarp adresanto ir adresato. Ne tik pragmatinis (veiksma), bet ir kognityvinis bei pateminis (jausminis) santykis su objektu klasikinėje naratyvinėje semiotikoje aprašomas kaip apsikeitimas vertės objektu ir jo pasisavinimas.

Objekto samprata. Objektas semiotikoje visuomet nusakomas per santykį su subjektu. Objektas yra tai, ko subjektas stokoja, ko siekia ir ką gali įsigyti. Tai reiškia, kad objektas nėra koks nors daiktas-savaime, jis visada jau yra subjektui, todėl semiotikoje jis vadinamas „vertės objektu“. Vertės objektai klasikinėje semiotikoje skirstomi į *nuosavybinius*, t. y. tokius, kurie turi vienokią ar kitokią privačios nuosavybės vertę ir yra kaupiami [*thésaurisables*], arba tokius, kurie yra vartojami [*consommables*], ir *modalinius*, t. y. tokius, kurie suteikia galimybę subjektui atlikti kokius nors veiksmus (pvz., valdžia, turtingumas, drąsa ir pan.). Naratyvinėje semiotikoje išskiriami tik du subjekto santykio su objektu tipai: disjunkcinis (atsiskyrimo) ir konjunkcinis (susijungimo) santykis. Taigi, apibendrinant galima sakyti, kad naratyvinėje semiotikoje objekto vertė tėra vien ekonominė, kitaip sakant, ji aprašoma vien *turėjimo* kategorijomis (objektas gali būti įgyjamas, kaupiamas ar vartojamas). Subjektai tokiu atveju yra vien „objektų perdavimo vietas“ (Greimas 1983: 47; Greimas 1989: 264), „turinių“ (verčių) talpyklos.

Naratyvinės gramatikos aprašomame universume vertės objektai cirkuliuoja iš vienu rąkų į kitas niekaip nesitransformuodami, nesikeisdami, neprarasdami savo „vertingumo“, tarsi būdami nepavaldūs laikui. Vertės objektą gavęs subjektas prie jo nieko neprideda „nuo savęs“. Kai naratyvinio tako pradžioje prarandamas objektas, tako pabaigoje jis būtinai sugrįžta (ar sugražinamas) atgal nė kiek nepakitęs. Kai naratyvinio tako pradžioje subjektas iš adresanto

gauna modalinį vertės objektą – galėjimą ar norėjimą veikti, tako pabaigoje jo kompetencija turi būti įvertinta ir sankcionuota adresanto kaip ne prarasta, iššvaistyta, bet tinkamai panaudota, realizuota. Šiame universume jokia informacija ar galia kaip žinojimo ar kompetencijos objektas niekur neprapuola, bet sugrįžta kitu pavidalu į savo „kilmės“ vietą.

Gali būti, kad tokios naratyvinio pasaulio konstantos susiformavo dėl to, jog pagrindiniai naratyvinės semiotikos analizės objektai ilgą laiką buvo klasikiniai pasakojimai, paimti iš tautosakos ar klasikinės XVII–XIX a. literatūros, kuriuose fiksuojamas verčių funkcionavimas tradicinėse visuomenėse – uždaruose, vieninguose aksiologiniuose universumuose. Kad ir kaip būtų, klasikinėje naratyvinėje semiotikoje pateikiamos subjekto ir objekto sampratos bei jų santykio modeliai leidžia tvirtinti, kad naratyvinis pasaulis iškyla kaip gryno *suvokiamumo protu (kognityvinis)* pasaulis, kuriame veikia *kartojimosi* ir *grįžimo* į tą patį, arba *ekonominis*, principas. Kaip tik dėl to šiame pasaulyje veikiančius dėsnius, mano manymu, galima sulyginti su logocentrinio mąstymo dėsniais.

III.

Greimui rašant knygą *Apie netobulumą*, jį neabejotinai veikė ši dvejopa jo intelektualinės veiklos patirtis: viena vertus, universalių pasakojimo struktūrų tyrinėjimai, kuriais siekta sukonstruoti naratyvinę gramatiką, kita vertus, juslinių reikšminių darinių (paveikslų, erdvių, kūno) tyrinėjimai, kurie leido dėti pirmuosius pagrindus iki šiol nesukurta „jusliškumo gramatikai“.

Nė viena kita Greimo knyga nesulaukė tiek komentarų bei interpretacijų kaip knyga *Apie netobulumą*. Neketinu čia pateikti jokios naujos šios knygos interpretacijos. Mano tikslas būtų pasižiūrėti, kaip šioje knygoje Greimas aprašo subjekto ir objekto santykį.

Lyginant su ankstesniais jusliškumo problematikai skirtais Greimo darbais, šioje knygoje esama nedidelio tematinio poslinkio. Juslinės semiotikos problemas joje nagrinėjamos labiau ne iš objekto, bet iš subjekto, iš suvokiančiojo, patiriančiojo perspektyvos⁴. Užuot svarsčius, kaip galima semiotiškai „skaityti“ nežodinius reikšminius darinius, čia mėginama aprašyti patį tų nežodinių darinių – juslinių pasaulio konfigūracijų – suvokimą, juslinį jų „skaitymą“, atliekamą skirtingų „skaitytojų“. Kitaip sakant, į analizės centrą čia patenka *tiesioginis subjekto santykis su objektu, jų sąveika juslinėje plotmėje*.

Atrodytų, tokia pasirinkta perspektyva Greimas labiausiai priartėja prie fenomenologinio aprašymo. Vis dėlto priešindamasi išgalėjusioms šios knygos interpretacijoms, norėčiau parodyti, kad čia veikia ne tik fenomenologinė, bet ir kita, nuo jos gerokai besiskirianti „logika“, kuri ateina iš naratyvinės semiotikos.

Knygoje *Apie netobulumą* subjektas apibūdinamas nebe modalinėmis kategorijomis, o objektas atitinkamai suvokiamas ne kaip turėjimo vertė, cirkuliuojanti verčių sistemoje iš vienos investicijos vietos į kitą. Ir vienas, ir kitas aprašomi kaip jusliški, kūniški buviniai su savitu buvimo būdu. Vis dėlto subjekto santykis su objektu vis dar nusakomas naratyvinėje gramatikoje įvesta *konjunkcijos sąvoka*. Galima būtų manyti, kad jos vartojimas čia tėra formalus, ja apibendrintai nusakomas subjekto ir objekto ryšio buvimas. Tačiau būčiau linkusi laikyti Derrida dekonstrukcionistinės interpretacijos įvestos nuostatos, pagal kurią tradicinių sąvokų

⁴ Jau ir ankstesniuose straipsniuose ji buvo fiksuojama kaip galimybė, kas kartą išskiriant dvi analizės perspektyvas: nagrinėjimas iš pasakymo ir iš sakymo perspektyvos (žr. *Natūraliojo pasaulio semiotikos sąlygos* ir *Topologinės semiotikos link*). Tačiau ten visgi vyravo „išorinio stebėtojo“ perspektyva arba buvo kalbama apie šių perspektyvų nesuderinamumą.

vartojimas tekste nėra nekaltas, jis kartu su savimi atsineša ir visą mąstymo sistemą ar paradigmą. Ir iš tiesų, ši iš pažiūros formali sąvoka Greimo tekste diktuoja ir tam tikrą logiką, kurią pavadinčiau logocentrine, arba turėjimo ir galios logika. Ji išnyra Greimo atliekamose nedidelėse analizuojamų tekstelių interpretacijose. Greimas ne tik aprašo, perpasakoja pasirinktus literatūrinių tekstų fragmentus, kurie, jo manymu, iliustruoja estezės – juslinio patyrimo, išgyvenimo akimirkas. Jis taip pat atlieka tam tikrą to, kas ten vyksta, interpretaciją.

Komentuodamas literatūrinius fragmentus, Greimas kartkartėmis pateikia estetinės pagavos ar juslinio suvokimo apskritai (nesvarbu, ar tai būtų žiūra, lytėjimas ar uoslė) apibrėžimą. Ir pagava, ir suvokimas apibūdinamas kaip konjunkcijos, susijungimo siekis: „[...] lytėjimas priklauso pačioms giliausioms pojūtinėms sąrangoms, jis proksemiškai išreiškia didžiausią intymumą ir kognityvinėje plotmėje rodo absoliutaus susijungimo norą“ (Greimas 1991: 185)⁵. Kai kur Greimas vartoja ne susijungimo (konjunkcijos), bet susiliejimo [*fusion*] sąvoką: „Krūptelėjimas, esthesis konkretizacija, tokiu būdu yra paskirstytas ir subjektui, ir objektui, jis nurodo šitų dviejų aktantų sinkretizmą, žmogaus ir pasaulio akimirksninį susiliejimą, suvienijant, pasak Descartes'o, ir sielos, ir kūno pasiją“ (Greimas 1991: 186).

Ten, kur fiksuojamas absoliutaus susijungimo noras, suponuojama valia. Tad netrukus noras susijungti įgauna valios sau pajungti, absorbuoti konotacijas. Estezės akimirkos kuo toliau, tuo labiau imamos aprašinėti kaip netiesioginė subjekto ir objekto kova, kaip galių žaismas, kurio metu vienas siekia užvaldyti kitą: „[...] nors estetinė pagava ir vienu, ir kitu atveju interpretuojama kaip susijungimas, Rilks siekiamas objektas-pasaulis, priešingai nei Tournier aprašytasis, nėra tobulumo ir saiko pasaulis, bet besaikis pasaulis, įsiveržiantis ir grąšinantis ištirpdyti savyje subjektą“ (Greimas 1991: 191); „[...] objekto ir subjekto konjunkcija arba, tiksliau, objekto atliekamas subjekto užvaldymas [*l'envahissement*], įsiveržimas į jį vyksta fiziniame, gryno pojūčio plotmėje [...] Šiuo atveju esthesis pasiekia savo (kraštutinę) ribą, ir subjekto sąmonė baigia ištirpti besaikiam pasaulyje“ (Greimas 1987: 52); „Užvaldantys 'vaizdai' apverčia galių santykį: vietoj malonumo, patiriamo *nutolus* nuo palengvintos ir blėstančios tikrovės, iliuzijos pasaulis *absorbuoja* subjektą...“ (Greimas 1987: 59).

Analizuojami literatūros fragmentai išdėliojami tokia tvarka, kad iš pradžių tarp subjekto ir jo stebimo objekto išlieka distancija („Apakimas“, „Guizzo“), bet kuo toliau, tuo labiau objektas yra absorbuojamas jusliškai patiriamo objekto ir galiausiai pasiekia susinaikinimo ribą („Jazminų kvapas“, „Tamsos spalva“, „Ranka skruostas“). Galima būtų manyti, kad išankstinis Greimo supratimas čia niekuo dėtas, jis tiesiog analizuoja tai, ką jam pateikia literatūros kūriniai. Tačiau ne tik iš fragmentų išdėstymo, bet ir iš jų apibendrinimo aiškėja, kad jų parinkimas nėra atsitiktinis, o jų interpretacija plėtojama pagal vieną aiškią giją. Čia pateikiamas juslinio santykio tarp subjekto ir objekto modelis nėra koks nors vienas modelis tarp kitų galimų modelių. Jis konstruojamas kaip vienintelis. Estezinis subjekto ir objekto santykis modeliuojamas kaip turintis galutinį tikslą. Tas tikslas primenamas kone kiekviename fragmente kaip siekiamybė, kurią vieni aprašomi susitikimai realizuoja, o kiti – ne. Estezinio santykio tikslas – visiškas subjekto ir objekto susiliejimas, absoliuti konjunkcija, taigi visiškas subjekto išnykimas. Kaip tik dėl to paskutinę analizę, kurioje tarsi iki galo realizuojamas estezės tikslas, Greimas apibendrina taip: „Juk ar galų gale didžiausias literatūrinio – arba, plačiau,

⁵ Žr. taip pat „Calvino estetika <...> remiasi huserliška juslinio suvokimo samprata, pagal kurią subjektui priklausančios „priėmimo“ struktūros [*les structures d'accueil du sujet*] projektuojamos priešais geštalus [*Gestalten*], kurie skuba su jomis susijungti [*rejoindre*]“ (vertimas N. K.; į originalų tekstą nurodoma tose vietose, kuriose publikuotas lietuviškas vertimas yra netikslus ir šio straipsnio autorė pateikia savąjį vertimo variantą) (Greimas 1987: 28).

estetinio – objekto efektyvumas – subjekto priimta konjunkcija su juo nepasireiškia subjekto ištirpimu, privalomu skaitytojo–žiūrovo perėjimu per mirtį? Nesvarbu, mirtis ar gyvenimas ekstazėje – ar tai nėra išsvajotoji estezė?“ (Greimas 1987: 67).

Taigi apibendrinama tvirtinčiau, kad šioje knygoje aprašomas subjekto ir objekto santykis pajungtas *turėjimo* ir *galios*, taip pat *tapatybės*, arba *skirtumo panaikinimo*, taigi *logocentri nei logikai*. Šis santykis skleidžiasi kaip tolimas Hegelio aprašytos pono ir vergo kovos atgarsis: tai galių kova, kurios tikslas – vieno iš partnerių galios pajungimas kito partnerio galiai, jo absorbavimas, jo kitybės, skirtingumo panaikinimas. Estezinis susitikimas vyksta nebe kognityvinėje, o juslinėje plotmėje, tačiau jo modelis, kuris pateikiamas kaip tam tikras idealas, siekiamybė, iš esmės atitinka naratyvinės gramatikos modelį.

Skirtingai nei vienu balsu buvo tvirtinama iki šiol⁶, toks subjekto ir objekto santykio suvokimas yra ne fenomenologinis, o veikiau artimas spekuliatyvioje, metafizinėje filosofijoje aprašomam santykiui. Antai jei kalbėtumėme apie Merleau-Ponty juslinio suvokimo fenomenologiją, tai joje kaip tik priešinamasi tokiam subjekto ir objekto juslinio santykio suvokimui (jis priskiriamas Bergsonui bei jo sekėjams), pagal kurį šis santykis aprašomas kaip *susilieji mas* [*fusion*]. Taip, prancūzų fenomenologas tvirtina, kad juslinis patyrimas vyksta beasmeniu modusu, t. y. jame dalyvaujantis subjektas, tiksliau, kūnas yra anonimiškas, savęs nesuvokiantis kaip „aš“, kaip nuo visų kitų besiskiriančio subjekto. Tačiau tai nereiškia, kad jis visiškai ištirpsta juslinėje patirtyje ir susilieja su patiriamais daiktais. Merleau-Ponty siūlo kalbėti apie kiekvieno iš santykio partnerių (subjekto ir objekto – nors čia tie terminai pasidaro sąlygiški) buvimo būdą ir jų *atitikimą*, *sambūvį* juslinėje patirtyje. O juslinę sąveiką jis aprašo kaip savotišką derinimąsi, taikymąsi.

Įdomu, kad ir Greimo knygoje *Apie netobulumą* pasitaiko tokių vietų, kur būtent taip aprašomas juslinis subjekto santykis su objektu. Kai Greimas skyrelyje „Guizzo“ komentuoja Calvino fragmentą, Palomaro susitikimą su nuoga moters krūtimi jis aprašo kaip žvilgsnio derinimąsi prie iškilios kūno formos: „Estetinis objektas virsta sintaksiniu atlikėju, kuris šitaip apreiškdamas savo 'įtvinkimą' eina pasitikti subjekto-stebėtojo. Tokiu pat būdu, beje, prisiuderina ir patyrimo subjektas: 'žvilgsnis', iš pradžių buvęs paprastu jo regėjimo instrumentu, pats pavirsta aktyviu subjekto įgaliotiniu, jis 'priartėja', 'atsitraukia' ir už kūniško subjekto ribų užima priimančiojo poziciją“ (Greimas 1987: 27). Tačiau netrukus šį regėjimo intencionalumo veiksmą Greimas perrašo kognityvinės plotmės modalinėmis kategorijomis (šiuo atveju – norėjimo, valios kategorija): „...estetinė pagava atrodo kaip abipusis noras susijungti, kaip subjekto ir objekto susitikimas pusiaukelėje linkstant vienam prie kito“ (Greimas 1991: 184).

Tad atrodytų, kad kol Greimas tik *aprašo* tai, kas vyksta literatūriniame fragmente, jis kalba vienaip, bet vos tik jis imasi *interpretuoti*, tiksliau, vos tik tai, kas vyksta juslinėje plotmėje, jis mėgina perrašyti kognityvinėmis kategorijomis, keičiasi registras: juslinis pasaulis pajungiamas *teleologijai*, valios metafizikai. Intencionalumas, kuris fenomenologijoje apibūdinamas tiesiog kaip nukreiptumas į objektą, orientacija, imamas nusakinėti teleologiškai: kaip apibrėžto tikslo siekimas, kaip veiksmas, kuris turi turėti iš anksto projektuojamą pabaigą.

Šios dvi „logikos“, veikiančios Greimo tekste, ir leido vėliau Landowskiui atsispiriant nuo šios knygos plėtoti kitokį subjekto ir objekto santykio supratimą. Junkcijos (konjunkcijos ir disjunkcijos) režimui jis priešpriešino kitą režimą, kurį pavadino derinimosi ar vienijimosi režimu ir kuris būtent atitinka Merleau-Ponty pateikiamus fenomenologinius juslinio suvokimo aprašymus.

⁶ Žr., pvz., Fabbri 1998: 161–162.

IŠVADOS

Pateikta Greimo semiotinio mąstymo interpretacija iš esmės yra dekonstrukcionistinė: ji atskleidžia, kaip jame veikia dvi viena kitai prieštaraujantys „logikos“, kurių viena yra aiškiai įsisąmoninta paties autoriaus, o kita veikia tarsi nepaisant jo mąstymo intencijų. Tačiau, kitaip nei Derrida, aš nesakyčiau, kad autorius čia savo teksta pasako ką kita nei „norėjo pasakyti“ ir kad užslėptoji, „nesąmoninga“ „logika“ griaua įsisąmonintą logiką. Šios dvi „logikos“, atrodo, priklauso dviems skirtingiems lygmenims. Logocentrinė logika, kuri, kaip paaiškėjo, iš esmės yra naratyvumo, naratyvinių struktūrų logika, veikia grynoje kognityvinėje plotmėje, o ten, kur atsiranda jusliškumo, kūniškumo plotmė, ima veikti visai kiti, fenomenologiniai dėsniai, kuriuos Greimas buvo užčiuopęs, bet iki galo taip ir nesuformulavo. Todėl šių kitų, fenomenologinių dėsnių semiotinis aprašymas tapo Greimo mokinių ir sekėjų uždaviniu, savotišku jo intelektualiniu testamentu.

Gauta 2008 12 10

Priimta 2009 02 10

Literatūra

1. Ablali, D. 2004. „Sémiotique et phénoménologie“, *Semiotica* 151(1 / 4): 219–240.
2. Barthes, R. 1977. „Introduction à l'analyse structurale des récits“, in *Poétique du récit*. Paris: Seuil, 7–57.
3. Fabbri, P. 1998. „Ištrūkimas“, *Baltos lankos* 10: 158–172.
4. Greimas, A. J. 1966. *Sémantique structurale*. Paris: Larousse.
5. Greimas, A. J. 1976. „Pour une sémiotique topologique“, in Greimas, A. J. *Sémiotique et sciences sociales*. Paris: Seuil, 129–157.
6. Greimas, A. J. 1979. „Pour une sémiotique topologique“, in *Sémiotique de l'espace*. Paris: Denoël / Gonthier, 11–43.
7. Greimas, A. J. 1983. *Du sens II*. Paris: Seuil.
8. Greimas, A. J. 1984. „Sémiotique figurative et sémiotique plastique“, *Actes Sémiotiques*. Vol. VI, N 60.
9. Greimas, A. J. 1987. *De l'imperfection*, Périgueux: Fanlac.
10. Greimas, A. J. 1989. *Semiotika*, vert. R. Pavilionis. Vilnius: Mintis.
11. Greimas, A. J. 1991. „Apie netobulumą“, vert. S. Žukas ir A. Sverdiolas, in Greimas, A. J. *Iš arti ir iš toli*. Vilnius: Vaga, 173–221.
12. Greimas, A. J. 2005. *Struktūrinė semantika*, vert. K. Nastopka. Vilnius: Baltos lankos.
13. Landowski, E. 1997. „Le sémioticien et son double“, in *Lire Greimas*, éd. E. Landowski. Limoges: Presses universitaires de Limoges, 229–255.
14. Landowski, E. 2006. „Po dvidešimties metų“, *Baltos lankos* 23: 67–69.

NIJOLĖ KERŠYTĖ

A. J. Greimas' semiotics at the crossroads of text analysis and analysis of sensory experience

Summary

Structuralism and phenomenology are often opposed. The latter supposedly describes only human experience, whereas structuralists are interested solely in linguistic, textual structures. Greimas' semiotics is recognized as an exception, but it is also claimed to have become closer to phenomenology only at the end of Greimas' creative activity when he wrote his book *On Imperfection (De l'imperfection)*.

This article attempts to show that Greimas was interested in the analysis of sensory experience from the beginning as he considered the conditions of the semiotics of the natural world as early as in 1968. Yet, on the other hand, his book *On Imperfection* describes the subject's sensory relation to the world's objects; this, contrary to what has been claimed before, does not completely agree with the phenomenological conception. At that time, Greimas was still influenced by the model of relationship between subject and object, established by the earlier narrative semiotics and essentially subordinated to the logocentric logic of speculative thinking.

In order to establish this claim, this article considers what "ontology" or conception of the subject's relation to the world's objects is imposed by narrative grammar. Greimas' semiotics describes the world of narrative structures as *logocentric*: on the one hand, it is *economical* (founded on the principle of repetition and returning), on the other hand, it is only *cognitive*. The narrative programme of the subject describes its relation to the object in terms of the concepts of possession and appropriation ("economical" concepts), whereas its relation to another subject (sender or addresser) is described in terms of the concepts of knowledge or power. The action's or state's subject itself is defined only in terms of the categories of *modal competence* (knowing, being able, wanting, having to do or to) and *topical role* (schematized, programmed behaviour).

The book *On Imperfection* describes the subject and the object as sensory, bodily beings with a peculiar mode of being. However, the subject's relation to the object is still characterized using the concept of *conjunction* introduced in narrative grammar, which is essentially subordinated to the logic of *having* and *power*. Moments of aesthesis are presented as an indirect struggle between the subject and the object as well as a play of powers whose final purpose is the total merging and vanishing of the subject.

By contrast, Merleau-Ponty's phenomenology of perception counters such Bergsonian conception of relation between subject and object. Merleau-Ponty proposes talking not about the *merging* of subject and object, but about the *correspondence* of their modes of being, about their *coexistence* in sensory experience.

Key words: semiotics, structuralism, phenomenology, logocentrism, subject, object, sensory perception, aesthesis